

Når legendene overlever

Forhistorien til krigen i Norge og professor Hubatsch' nye bok

Etter at det stod uenighet om ansvar for invasjonen av Norge. Man har vært tilbøyelig til å sette all skyld eller den vesentlige skyld hos Tyskland alene, hvilket er forståelig nok. Det var jo dette andre soldater som invaderte våre kyster i nåtusen hundre og merke. Overhodet den måte det tyske angrep ble gjennomført på - uten forutgående krigserklæring - gjorde det nærliggende å se også selve opplegget - forberedelse - under auspisier av den aggressive Meibner under okkupasjonsperioden ikke minst takket være Forbøven bidro ikke akkurat til å avvekke denne forfattersindom.

Det var ikke bare i Norge at man gjorde seg skyldig i feilvurderinger. Nürnberg-domstolen så langt mer ennvidt på storadmiral Raeders rolle under planleggingen av Norges-aksjonen enn på den tyn stabshelt i sjøkrigsledelsen admiral Schniewind, ved vurderingen av det tilsvarende forhold i hans sak da halvannet år senere i mellomtiden hadde hemmelig forsvarerne klart å trekke frem et omfattende materiale i første rekke venstreside Vestmaktens planer mot Norge. Still overfor et fritt accompil litt til retten bevisforingen. Det skapte større balanse i ordømmelsen. Admiral Schniewind ble blankt frikjent. Det sier selvsagt ikke det samme om Tysklands skyld. Men resultatet er symptomatisk.

JEG HAR i det foranstående slett meg selv fra Samtiden 1951 fra en større artikkel under overskriften: Invasjonens bakgrunn i Scharffenbergs Bok. (Norske uttrykker til okkupasjonsens forhistorie). Og jeg har valgt å åpne artikkelen på denne måte for å vise hvordan det allerede for 12 år siden og for den saks skyld tidligere samt i årene som fulgte ble offentliggjort artikler utvendinger og videnskapelige verker, som burde ha avlivet selvsagt legender. Dessverre vil pressens kommentarer og avisdiskusjonen i det hele tatt at den offentlige mening i allfor høy grad har stått på stedet hvil. I 1962 UTKOM DR F.K Derrys fremstilling av «The Campaign in Norway» som første bind av den offisielle britiske serie om den annen verdenskrig.

BRITENE STADFESTER
Det britiske verk stadfestet det resultatet som Nürnberg-domstolen var kommet til ved vurderingen av bevismateriale i prosessen mot admiral Schniewind. Og blant flere andre kommentarer i Morgenbladet utenrikredaktør Ragnar Vold dr Derrys forskningsresultat den 11.11.1952 under overskriften: «Britene kunne vært først». Slik gikk det til at britiske og tyske flåtestyrker i 1940 var på vei til Norge. Det var det mest oppsiktsvekkende ved Derrys bok er påvisningen av at de allierte kunne ha kommet først til Norge hvis ikke den britiske admiralitet, som da hadde Winston Churchill som sjef, tilfeldig hadde gitt flåtestyrkene ordre til å forlate den norske kysten etter mineutleggingen. Og Ragnar Vold slutter slik: «Derrys bok gjør det uopdøvelig å hevde mange populære meninger om vår historie i 1940. Den er åpenbart nøytralt opplyst og seriøs. Avsløringen av spillet bak kullensene viser at Norge i 1940 sett på som et viktig strategisk område som begge de krigførende parter ønsket å

sikre seg, iallfall for å hindre at den andre parten tok landet.»

DET UPOPULERE OVF RIKTIG

Vold når der gitt en korrekt og treffende karakteristikk av det syn som vel de fleste historikere med spesialkunnskap har på disse begivenheter. Og han peker med rette på vanskeligheten med å stige opp over bakkekammen mot de populære meninger. I den

av mange av Norges-felttoget på seg at på å vise at tyskerne allerede var ferdig med å planlegge en angrepsforberedelse som de måtte utføre for Dortmund. Dette ikke noen av vidnesbyrdene om at de allierte holdt på med det samme på samme tid. De faktisk var begynt for tyskerne. Lord Hankey sitt den britiske regjering på klagen på forlangt britisk premier minister overlevert til Nürnberg-domsto-

HUBATSCH'S KAPITEL

I den nettopp utkomne Norske-tyske Geschichte, som er en fevidert og supplert utgave av professor Gerhardt's bok med samme tittel og som omhandler Norges historie fra steinalderen til våre dager, har Walther Hubatsch, professor i historie ved Universitetet i Bonn, skrevet et nytt kapittel om Norge 1905-1960 på tilsammen 85 sider. Det heter her om invasjonens forhistorie bl.a.: «Tegnene på en forestående britisk aksjon i Nord-Skandinavia, som Quisling allerede i desember 1939 hadde advart Hitler mot, fikk nå de tyske planer som var forberedt for eventuell bruk, til å modnes. Den slagkraftige besettelse av de viktigste utpørske havner Oslo, Horten, Arendal, Kristiansand, Egersund, Stavanger, Bergen, Trondheim og Narvik i morgentimene den 9. april 1940 kom den allierte aksjon bare noen timer i forkjøpet. En aksjon man rent forberedende hadde begynt den 8. april med utleggelse av minesperringer i norske territorialfarvann og som tok sikte på å sette seg fast i havne- og Stavanger, Bergen, Trondheim og Narvik. Det parallelle forløp mellom de tyske og britiske forberedelser er påfallende, både når det gjelder troppeens styrke og utrustning, landingspunktene, måten transporten skjedde på og valget av termin. Admiralstabene på begge sider tenkte, som Churchill har konstateret, i de samme tankebaner i en korrekt strategi.»

OVERENSSTEMMENDE

Denne karakteristikk er i aksjon overensstemmelse med hva både britiske og norske historikere har hevdet. Skulle det føles noen anke mot fremstillingen slik den her er slett, måtte den, sammenlignet med hva de andre forfattere har skrevet om samtidigheten heller være at professor Hubatsch har uttrykt seg noe for forsiktig når det gjelder den isolerte rammen vi her har tatt for oss.

INVASJON VIA PROVOKASJON

Lord Hankeys ord i det alterte verk er verd å minnes: «Den tyske marine gjorde første trekk ved å foreta en skilnmanøver den 7. april for å dekke transport-skipenes bevegelser, men selve landsetningen, dvs tyskernes viktigste offensive operasjon, fant ikke sted før 9. april, et døgn tidligere nemlig mellom kl. 4.50 og kl. 8.00 den 8. april, var de britiske minefelter blitt lagt ut i Vestfjordens.» Det var disse gode miner til først spill som representerte den største markerte militære krenkelse av Norges nøytralitet og som britene håpet eller kanskje snarere regnet med ville utløse et tysk mottrekk, sannsynligvis mot Danmark og Syd-Sverige, til strategisk truende til å få nordmennene til å åpne portene for Vestmaktens. Det taktiske opplegg lå gjemt i ordene: Invasjon via

Av Sverre Hartmann

nevnte artikkel i Samtiden skrev jeg i forbindelse med overlage Scharffenbergs kamp mot det nazistiske overkrevet som vektier på murene, og han senere kamp for et ærligere historisk syn på selve torspillet til invasjonen: «Det søner seg å lytte til hans ord, kanskje særlig for dem som i første omgang helst vil stene hans standpunkter. Det er dessverre så at også det populære ofte er riktig. På lengre sikt er sannheten grunnlaget for enhver sunn realpolitikk.»

Men dette ble ikke gjort. Til og med Churchill's memoarer ble umiddelbart skrevet Lord Hankey. Og det er ifølge forfatteren desto mer uforklarlig at begivenhetene er lagt fullstendig upåaktet sammen i «offisium Churchill's forfalte hele historien i Underhuset, 1. april 1940, og saken var allment kjent.»

KAPPLØPET

I en notiserte og klare fremstilling av «offisium Churchill's forfalte hele historien for den Norges-aksjon i bind I av

Den almindelige oppfatning i vårt land er at bare tyskerne hadde planer om militær besettelse av Norge i 1940. Dette gir for en stor del forklaring på den voldsomme reaksjon mot den tyske professor Hubatsch bok om Norges historie. I dagens artikkel dokumenter Sverre Hartmann hva en rekke pålitelig videnskapelige verker og forskningskilder har meddele om vestmaktens militære planer. Hartmann bliser utgivelsen av det tyske overkritikverket om Norges historie velkommen - og mener vi bør være glad for at utenlandske videnskapemenn og forlag påtar seg det løst og den lite takknemlige oppgave å skrive og utgi en sådan bok. Samtidig har Hartmann en rekke innvendinger og kritiske bemerkninger å gjøre i anledning av professor Hubatsch fremstilling og karakteristikk av okkupasjonsperioden. Kritikken rammer norsk forskningsmiljø og offentlighet som bør være varsom i sine vurderinger og dommer over en fremstilling av perioden 1905 til 1960, så lenge vi selv har forsvart en ordentlig kartlegging av vår politiske historie som selvstendig stat.

DE ALLIERTES PLANER

ET PAR ÅR senere utkom en oppsiktsvekkende bok skrevet av den fny. britiske statsråd Sir Maurice Lord Hankey som Winston Churchill ved siden av Lloyd George anså for å ha innlagt seg den største fortjeneste av Ententen for dens seier over Sentralmaktene under Verdenskrigen og som under den annen verdenskrig satt i krigskabinettet og spilte en fremtredende rolle i Politics, Trials and Errors, oversatt til norsk under tittelen: Handlet vi rett? for forfatteren i kapittel 4 et hardt oppgjør med sine landsmenn. Det nytter ikke å blande sammen politikk og rettsoppgjør. skriver han i forbindelse med behandlingen av Norgesfellogets forutsetninger ved Nürnberg-domstolen. «Hele tyngden av domstolens beretning om dette stadium (inntil midten

Norges sjøkrig (utgitt av Forlaget Krigshistoriske avdeling 1964), slutter prologkapitlen E. A. Steen kapitlet om Vestmaktens planer med disse ord: «Det var bare denne utsettelsen som gjorde at tyskerne vant kappløpet om Norge og satte dem i stand til å besette (blant andre steder) alle de havnebyer som de allierte hadde håpet å kunne vinne. Undersøk kontroll ved selv å besette dem.»

I Aschehougs Verdenshistorie har Jacob Eversdrup skrevet fremstillingen bla. om den annen verdenskrig (utkommet 1958). Punkt 4 har den titt: «Kappløpet til Norge. Her heter det bl.a. (s. 124): «Den allierte aksjon ble utløst fra 5. til 8. april, mens den tyske ble utløst fra 7. til 9. april. På det fra Britannia og Tyskland var samtidig i sjen med full fart mot Norge...»

provokasjon. Jfr også professor Butler i det offisielle britiske verk om annen verdenskrig. Grand Strategy bind II, side 123, 3 avsn. og den danske historiker Ib Damgaard Petersen i Nordisk Tidsskrift 1962 s. 72. For min egen del antar jeg ikke det er riktig å tale om et kappløp. Det forutsetter, slik jeg oppfatter selve ordet kappløp, at begge parter er seg bevisst at de kappes om å komme først. Som så ofte ellers ligger sannheten i nyansene. Og dem må jeg få lov til å komme tilbake til om ikke lenge i en større sammenheng.

Et kronvide om begge krigførende parters oppmarsj mot Norge: «De to admiralstabene tenkte nøyaktig langs de samme linjer i en korrekt strategi.» Winston Churchill i «The second World War».

IKKE BERETTIGET MED UTFALLENE

Et er sikkert og må nevnes med det samme: De voldsomme utfall mot professor Hubatsch's fremstilling når det gjelder forspillet til okkupasjonen av Danmark og Norge er ikke på sin plass. Dessuten har han ikke uttalt noe annet enn han mer utførlig har gjort rede for i sitt spesialverk om besettelsen av Danmark og Norge som utkom i 1952, noenlunde samtidig med dr Derrys forannevnte bok, og hvis annen og utvidede utgave forelå på markedet i 1960 under tittelen «Weserübung», dekketogteisen på de tyske militære planene for felttoget mot Danmark og Norge. Vurderingen av professor Hubatsch's syn og analyse bør ta utgangspunkt i disse to arbeider og ikke i et oversiktarbeide over Norges historie, hvor også dette spørsmål som mange andre må behandles så kort at det blir en torso. I de to nevnte utgaver om bakgrunnen for invasjonen har Hu-